

Зарудняк Наталя Іванівна

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, викладач

ВПЛИВ МИСТЕЦТВА ТА КУЛЬТУРНИХ ПАМ'ЯТОК НА ФОРМУВАННЯ «НОВОЇ ЛЮДИНИ» У ФІЛОСОФСЬКІЙ КОНЦЕПЦІЇ О. ДЕ»

Олександр Де (Барчук), уродженець села Заячківки, що на Черкащині. Поет, прозаїк, драматург, художник, музикант, вивчав філософію й психологію в Українському вільному університеті (Німеччина), здобув фах журналіста (Британія), три роки навчався в Лондонській школі драматичного мистецтва; об'їздив із творчими зустрічами півсвіту, пропагуючи українське слово, культуру, Україну; сприяючи об'єднанню земляків на всіх континентах.

Одним із основних завдань еміграції вважав виховання нової людини, яка відчувала б себе свідомою, «енергійною, творчою частиною» [2, с. 8] свого роду. Навчитися любити свій рід, на думку О.Де, можна лише через самоповагу. А для цього «потрібно зрозуміти себе в історичному часі дозрівання себе в тілі народу до початку народження і в хвилини дозрівання ... від прамамці, в трипільських часах...» [2, с. 8]. Тобто людина має усвідомити себе частиною історії, культури власного народу, щоб навчитися себе «розумно любити», за визначенням О.Де. «Нова людина» мусить вміти зрівноважувати духовні й матеріальні потреби, надаючи перевагу духовному, «особливо прагнути ошчасливити ближнього перед тим, як шукати особового ультимативного щастя» [2, с.8].

Особливу місію О.Де покладав на письменників, які дають людям надію, а через неї «Віру в Себе, як Людину» [2, с. 8], та роль пам'яток української культури.

Подорожуючи по Канаді та США (1987 р.), він виступав із мистецько-літературною програмою, яка називалася «Київський Вечір із Олександром Де». Письменник ототожнював себе з Києвом, хоча на той час сам лише двічі був у столиці: раз у дитинстві, зі шкільною екскурсією, а вдруге у 60-літньому віці, інкогніто, протягом одного дня, як іноземний турист. Він свідомо пропагував Київ як столицю українства у світі, осередок багатовікової української культури, в яку закорінений кожен земляк, куди б не закинула його доля, лише з історичною батьківщиною пов'язував формування національної свідомості. Зрозуміло, що намагався презентувати батьківщину світові, крім того, колись і Заячківка, в якій народився, належала до Київського округу.

У першій частині програми письменник читав свою поему про Київ із символічною назвою «Пристань любови». Одночасно демонструвалися світлини міста. Ця частина програми закінчувалася віршем «Моя Мама», який автор виконував у супроводі музики, розчулюючи глядацьку аудиторію до сліз.

Другу половину вечора він розпочинав піснею Марусі Чурай, після чого розповідав про піснярку і читав власну поему про неї. Виконання поеми закінчувалося піснею «Засвіт встали козаченьки», що було логічним переходом до розмови про роль і завдання піснярів, кобзарів, поетів та співців, які «збуджували народ словом ... до динамічного поступу»[2, с. 8] колись і мали б це робити зараз. Псевдонім автора Де означає «динамічна еволюція». Він розповідав аудиторії про становище Радянської України, її втрати за останнє століття. У кожному місті, де зупинявся, прагнув створити своєрідні символи-нагадування про трагічну долю України. Зокрема, садив дуби у пам'ять першим жертвам Чорнобильської трагедії, біля яких на камені були вмуровані таблиці з прізвищами жертв. Такі дуби з'явилися у Вашингтоні при католицькому соборі та православній церкві, Вікторії, Едмонтоні, Торонто, Філадельфії...

Особливе значення в житті людини, нації має історична пам'ять. Саме тому був знищений інститут кобзарства в Україні. О. Де в романі «Червона рута» називає кобзарів ще й вістунами, бо вони відразу відгукувалися на події свого часу і розносили добрі й злі вісті по країні. Письменник створив образ новітнього кобзаря, який «вибрав нову форму спілкування» – казкову розповідь про минуле [1, с. 299]. Під наглядом КДБ він розповідає про минуле на площі біля Софіївського собору (символу духовності України), який був закритий для реставраційних робіт (символічно – духовність занедбана), дзвони, які сповіщали колись про незалежність, мовчать.

Українським Прометеєм зображує О. Де в романі «Червона рута» Володимира Івасюка, творчість якого, побудована на народнопісенній основі, здобула світове визнання. Саме в уста В. Івасюка письменник вкладає слова про те, що чужою мовою митець не може творити щось інше, крім «кастрованої мутації» [1, с. 280], адже в своїй закодована душа народу. На вимогу писати російські пісні він відповідає: «Як можу я творити російські пісні, коли моя душа не є російська? Як можу я вам дати те, чого не маю?» [1, с. 280].

Думку про те, що в тоталітарних державах письменники, співці є ворогами існуючого ладу, втілює письменник в низці образів: Петра Байди (українського письменника, який публікував книги «самвидав» в Англії), Володимира Івасюка, якого знищили за популярність «Червоної руги», молодого українського поета, який, потрапивши за кордон, гине від нещасного випадку.

Література

1. Де, О. Червона рута / Олександр Де. – К. : Чайка, 1998. – 375 с.
2. Поет вічно живого вогню правди // Едмонтон, – 1987. – 28 січня. – С. 12.

e-mail: nzarudnyak@mail.ru